Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer

Konvergenca in divergenca delovnih razmer v Evropi: 1990–2005

Povzetek

Uvod

Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer (Eurofound) je začela leta 2005 izvajati četrto fazo evropske raziskave o delovnih razmerah (EWCS), ki je bila prvič opravljena leta 1990. Evropska unija je v tem 15-letnem obdobju doživela bistvene spremembe na različnih ravneh. Dvanajstim državam članicam EU iz leta 1990 se je od takrat pridružilo 15 novih držav. Zato EWCS iz leta 2005 vključuje 27 držav članic EU (EU-27) ter Hrvaško, Turčijo, Norveško in Švico. Vendar so bile spremembe v EU tudi bolj strukturne, in sicer na ravni celotne organizacije evropskega gospodarstva, trgov dela in delovnih razmer.

Tako se je vsebina EWCS v tem obdobju zelo razvila; zdaj vključuje več vprašanj in se je z osredotočanja na tradicionalnejša ergonomska tveganja razširila na vključevanje številnih vprašanj v zvezi z večdimenzionalnim pristopom k delovnim razmeram in na splošno h kakovosti delovnega življenja. To poročilo si prizadeva obravnavati predvsem dve raziskovalni vprašanji. Prvič, želi v različnih fazah EWCS opazovati obstoj relativnih gibanj konvergence ali divergence kakovosti delovnega življenja skozi čas. Drugič, ugotavlja, ali so v zadevnem obdobju opazna podobna gibanja med evropskimi državami

Okvir politike

V določenem obsegu so se pri oblikovanju evropskih in nacionalnih politik, zlasti pri evropski strategiji zaposlovanja in lizbonski strategiji, v EU pokazale strukturne spremembe. Vendar več novejših študij navaja, da so glede položaja kakovosti dela v Evropi razlike, kar kaže na to, da se kljub nekaterim bistvenim izboljšavam, na primer v zvezi z nezgodami na delovnem mestu, druge razsežnosti kakovosti dela, npr. povečanje intenzivnosti dela ali izboljšanje dostopa do usposabljanja, pravzaprav niso izboljšale. To oceno je dala Evropska komisija že leta 2003 v nadaljnjem sporočilu o kakovosti na delovnem mestu, pred kratkim pa jo je na novo oblikovala v strateškem poročilu o prenovljeni lizbonski strategiji.

Te študije temeljijo na različnih nizih podatkov in kazalnikov, pri čemer je uporabljen povsem akademski pristop ali pristop, ki temelji na politiki, npr. konceptualni okvir in kazalniki, ki jih je sprejel Evropski svet decembra 2001 v Laeknu. Velika vrzel v evropskem okviru za kakovost na delovnem mestu je odsotnost kakršnega koli kazalnika, povezanega z delovnimi razmerami. To poročilo preučuje trende v delovnih razmerah z vidika kakovosti dela, ki se kažejo v različnih fazah EWCS v zadnjih 15 letih.

Ključne ugotovitve

V preiskavi kakovosti dela in zaposlitve so poudarjene štiri glavne razsežnosti: razvoj poklicne poti in zaposlitev, zdravje in dobro počutje, razvoj spretnosti in znanj ter ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem. Vsaka od teh razsežnosti vključuje podrejene teme, ki skupaj zajemajo vsa vprašanja iz vprašalnikov EWCS ter področje evropske politike zaposlovanja in socialne politike kot celote. Ugotovitve raziskave, ki proučuje ta področja in zadovoljstvo na delovnem mestu na splošno, da bi raziskala kakovost dela v najširšem pomenu, razkrivajo relativno divergenco v Evropi, ko se je v letih 2004 in 2007 priključilo 12 novih držav članic. Te države zdaj v povprečju kažejo manjšo uspešnost v smislu kakovosti dela, vendar rezultati potrjujejo, da tudi zmanjšujejo vrzel.

Zdi se, da se med starejšimi državami članicami (EU-15) proces konvergence ne razvija v smeri optimalnih ali boljših rezultatov, ampak povprečnih, pri čemer se v anglosaksonski skupini držav povečuje uspešnost v smislu kakovosti dela, ki pa se izravna s poslabšanjem v skandinavski skupini. Celinska in južna skupina ostajata razmeroma stabilni.

Notranjo raznolikost v skupinah držav in v državah lahko še povečajo različne javne politike, pa tudi raznovrstne gospodarske specializacije. Razvoj storitvenega sektorja, ki ga je spremljalo nazadovanje industrijskih in kmetijskih dejavnosti, je različno vplival na različne države, kar bi lahko delno pojasnilo razlike med državami in skupinami držav.

Nacionalni rezultati iz tega poročila kažejo, da se znotraj vsake skupine pojavljajo zelo velike razlike. Finska se zelo razlikuje od drugih skandinavskih držav, vendar so tudi razlike med Dansko in Švedsko danes opaznejše kot pred 10 ali 15 leti. Tudi Nizozemska in nekoliko manj Avstrija iz celinske skupine se razlikujeta od drugih držav iz te skupine. Pri južni skupini držav se Španija bolj razlikuje od Italije kot prej, medtem ko imata Portugalska in zlasti Grčija manj podobnosti z drugimi državami iz te skupine kot v 90. letih prejšnjega stoletja.

Na nacionalni ravni se negativni vzorci kakovosti dela, kot so izpostavljenost nevarnostim za zdravje, delo ob koncu tedna in nočno delo, skoraj povsod zmanjšujejo. Pravice delavcev so se izboljšale v smislu posvetovanja in poučevanja o tveganjih. Vendar se skoraj v vseh državah povečujejo drugi negativni vzorci v zvezi s kakovostjo delovnih mest, kot so delovna mesta s slabimi učnimi možnostmi in slabim dostopom do usposabljanja, delo v izmenah ali nestalni delovni čas, večja intenzivnost dela in odsotnost z dela iz zdravstvenih razlogov.

Skrb zbuja zlasti pomanjkanje priložnosti za usposabljanje na delovnem mestu. Kljub poudarku na vseživljenjskem učenju v evropski razpravi in politikah ter posebni odprti metodi usklajevanja izobraževanja in vseživljenjskega učenja, je potreben večji napredek, da bodo doseženi cilji, ki so bili leta 2000 zastavljeni v Lizboni.

Kazalniki politike

- Za splošno izboljšanje delovnih razmer v vseh državah je potrebno večje prizadevanje za usposabljanje in vseživljenjsko učenje.
- Drugi dejavniki tveganja in z delom povezani rezultati v državah EU-27, ki zahtevajo pozornost, sta povečanje intenzivnosti dela in povečanje stopnje odsotnosti z dela.
- Podrobne informacije o gospodarskem in socialnem razvoju v novih državah članicah so še vedno razdrobljene ali omejene, zato so v zvezi s tem potrebne nadaljnje raziskave.
- Pri 27 državah članicah EU je težko analizirati trende za vsako državo posebej, zato je učinkovita možnost združevanje v skupine (povezovanje držav članic na podlagi podobnosti). Vendar lahko združevanje v skupine skrije notranjo raznolikost in vodi v prekomerno interpretacijo. Zato je pomembno, da se sočasno izvaja analiza za vsako državo posebej, saj se razlike v obstoječih skupinah povečujejo.

Nadaljnje raziskave

- Fundacija Eurofound bi lahko glede na svoje poslanstvo in vire, kot so raziskave, opazovalnice in financiranje sekundarnih raziskav, sodelovala pri spodbujanju sinergij in vzpostavitvi transverzalne projektne skupine ali delovne ekipe za združevanje v skupine.
- Povečanje obsega nacionalnih vzorcev bi prispevalo k izboljšanju naslednje faze EWCS, saj bi omogočilo na primer podrobnejšo analizo na sektorski in regionalni ravni.
- Izboljšanje nacionalnih vzorcev v EWCS je temeljni pogoj za boljšo uporabo EWCS pri spremljanju politike, saj ta praksa temelji na blagih merilih nacionalne storilnosti.

Dodatne informacije

Poročilo z naslovom *Konvergenca in divergenca delovnih razmer v Evropi: 1990–2005* je na voljo na spletni strani http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef08104.htm. Podatki, poročila in sekundarna analiza evropskih raziskav o delovnih razmerah so na voljo na spletni strani Evropske opazovalnice delovnih razmer http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveys/.

Sara Riso, uradnica za zvezo, pooblaščena za dajanje informacij: sri@eurofound.europa.eu